

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И.Алтынсарина

Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерінде
«Дінтану негіздері» факультативтік курсының оқытудың ерекшеліктері туралы

ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ ХАТ

ИНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ПИСЬМО

об особенностях преподавания факультативного курса
«Основы религиоведения» в общеобразовательных школах
Республики Казахстан

Астана
2015

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен ұсынылды (2015 жылғы 17 сәуірдегі №3 хаттама).

Рекомендовано Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол №3 от 17 апреля 2015г.).

Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында «Дінтану негіздері» курсының оқытудың ерекшеліктері туралы: Әдістемелік нұсқау хат. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 7 б.

Об особенностях преподавания «Основы религиоведения» в общеобразовательных организациях Республики Казахстан: Инструктивно-методическое письмо. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2015. – 7 с.

© Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық
білім академиясы, 2015
Национальная академия образования
им.Ы. Алтынсарина, 2015

1. Түсінік хат

Қазақстанның қазіргі саясаты рухани-адамгершілік құндылықтардың біртұтас жүйесі негізінде еліміздегі әртүрлі этностар мен діндер арасындағы сыйластық пен толеранттық, келісім мен достықты нығайтуға бағытталған.

Күннен күнге көріп отырғанымыздай, діни фактор әсері – қоғамды дамытудың ішкі процесінде нақты күшке айналуға. Осы жағдайда жас ұрпақты жалпыадамзаттық рухани-адамгершілік құндылықтар аясында тәрбиелеу, деструктивтік діни ағымдар мен қауіпті экстремистік топтардың ықпалынан қорғау маңызды болып отыр. Бұл еліміздегі дінаралық келісім және түсіністікті сақтау, мемлекеттілікті нығайту мен патриоттық сана-сезімді одан әрі дамыту үшін, дәстүрлі діндер мен халқымыздың ойшылдарының рухани және тарихи-мәдени мұраларына жас ұрпақты тартудың өзектілігін арттыра түседі.

Ресми деректерге сүйенсек, Қазақстан халқының 75% мұсылмандар, 22% - православтар, 3% - басқа діннің өкілдері болып табылады.

«Дінтану» негіздері» курсының мәні мен маңысы оның қазіргі қоғамның орнықты дамуының және адамдардың тарихи, мәдени, рухани құндылықтарды дұрыс айқындаудың құрамдас элементі есебінде қабылдануында жатыр.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығымен жалпы білім беру мектептеріндегі 9-сыныпқа арналған «Дінтану негіздері» курсының оқу бағдарламасы қайта бекітілді. Курсты оқытудың жылдық жүктемесі вариативтік курс есебінен аптасына 1 сағаттан, жылына 34 сағатты құрайды.

«Дінтану негіздері» курсын тарих немесе біліктілікті арттыру және қайта даярлау бойынша арнайы курстардан өткен пән мұғалімдері жүргізеді.

«Дінтану негіздері» факультативтік курсының мақсаты – оқушылардың бойында рухани-адамгершілік құндылықтардың негізінде білім жүйесін және гуманистік дүниетаным қалыптастыруға ықпал ету.

«Дінтану негіздері» факультативтік курсының міндеттері:

1) білім алушылардың діннің тарихы және қазіргі замандағы оның рөлі туралы жүйелі білім беру;

2) оқушыларға діннің танымдық, мәдени және дүниетанымдық мәнін ұғындыру;

3) толеранттылыққа тәрбиелеу;

4) діни әдебиеттерді, ақпарат көздерінің материалдарын сыни тұрғыда бағалай білуге тәрбиелеу;

5) Қазақстандағы ұлтаралық, конфессияаралық келісім саясаты негізінде азаматтық ұстаным мен жауапкершілік сезімдерін тәрбиелеу;

6) экстремизм, терроризм, діни радикализм идеологиялары мен тәжірибелерінің адам үшін, қоғам және мемлекет үшін қауіптілігін ұғындыру және оларды қабылдамауға тәрбиелеу;

7) құқықтық сауаттылыққа, Қазақстан азаматтарының құқықтары мен еркіндіктерін сыйлауға тәрбиелеу;

2. «Дінтану негіздері» курсының білім мазмұнының ерекшелігі

«Дінтану негіздері» курсы бағдарламасының басты міндеті діндер жайлы жалпы мағлұматтар бере отырып, дін туралы толық түсініктерін қалыптастыру. Оқу материалы 9-сынып оқушысының оқу-танымдық мүмкіндіктеріне бейімделген жүйеленген ғылыми әдебиеттерден жинақталған.

«Дінтану негіздері» курсы бағдарламаларының материалдарын оқып білуде «Қазақстан тарихы», «Дүниежүзі тарихы», «Адам. Қоғам. Құқық», «Қазақ әдебиеті», «Өнер» сияқты пәндеірмен және «Абайтану» курсымен пәнаралық байланыс пен сабақтастық қарастырылған.

«Дінтану негіздері» курсы төмендегідей ұстанымдар мен ержелерді жүзеге асыруға бағытталған:

- толеранттық, ақиқат, әділдік және мейірімділік сияқты құндылықтарды жүзеге асыру барлық әлемдік діндердің және халықтар арасындағы бейбіт қатар өмір сүрудің негізі болып табылады;

- экстремизм, терроризм и қиянат жасаудың басқа формаларының діннің шынайы мәніне ешбір қатысы жоқ, олар адамзат үшін қауіпті сондықтан оларға адамдар тойтарыс берілуі тиіс;

- білім мен толеранттыққа негізделген әлеуметтік қарым-қатынас рухани құндылықтарды таратудың, олардың өзара қарым-қатынасын дамытудың, мәдениеттер диалогын құрудың сол арқылы бейбітшілікті қамтамасыз етудің маңызды құралы болып табылады;

- діни сенімдердің әртүрлілігі өзара сенімсіздік пен дискриминация, кемсіту тудырмауы тиісті, керісінше әр діннің артықшылықтарын көрсететіндей өзара түсінушілік үйлесімділікке алып келуі тиіс.

Дінтану негіздері сабақтарында қарастырылған шығармашылық жобаларда, түрлі нысандағы ұйымдастырылған өздігінен жасалынған зерттеу жұмыстары барысында діндер мазмұнындағы рухани құндылықтар мен Қазақстанның дінге қатысты саясатының мәні мен мақсатын, діни бірлестіктер мен ағымдардың қызметі, мүддесі мен мақсатын ашып көрсетеді.

Осылайша жүйелі игерілген білім жас ұрпақты ұлттардың тілін, салт-дәстүрін, мәдениетін сыйлау мен құрмет тұту, ұлттық келісім мен ынтымақтастық рухында төзімділікке тәрбиелеуді мақсат етіп, адамгершілік-рухани байытуды көздейді.

Оқушылар бойында ұлттық құндылықтар қалыптасуы керек. Бірақ оларда толеранттылық пен жалпыадамзаттық құндылықтар, гуманистік дүниетаным қағидаларына қайшы келмейтін түсініктері болуы қажет.

«Дінтану негіздері» курсы бағдарламасының мазмұны келесідей дидактикалық қағидалар талаптарына сәйкес болуы керек:

- ғылыми негізділік және қол жетімділік;

- табиғи үйлесімділік;
- сабақтастық пен бірізділік;
- пәнаралық және пәнішілік байланыс;
- саралау және дараландыру;
- тапсырмалардың түрлі деңгейлігі және т.б.

3. Оқу үдерісін ұйымдастыруға әдістемелік нұсқаулық

«Дінтану негіздері» курсының оқу үдерістерін ұйымдастыру барысында пікір талас, дөңгелек үстел, шағын жиналыс, топпен талқылау, шағын жобаларды қорғау және т.б. формаларын қолданудың маңызды зор.

Жобаларды жеке және ұжыммен орындай алады. Олардың саны келесі бағыттарды қамту және алған білімдерін бекіту үшін жеткілікті болуы керек:

- дін мәселелері бойынша ғылыми-көпшілік басылымдар, журналдар, газет мақалаларына талдау жасау таңдап алынған тақырыптары бойынша ауызша және жазбаша хабарлама дайындау;

- діннің айрықша ерекшеліктерін анықтау;

- дәстүрлі діндердің біртұтас платформалары мен жалпы тұжырымдамаларын анықтау, оларды дәлелдей білулерін қалыптастыру;

- елімізде және өңірлердегі діни жағдайларды сараптау;

- толеранттылық және дінаралық келісім орнаған еліміздегі нақты жағдайды дәлелдейтін мысалдар келтіріп дайындау;

- Оқу барысында келесідей қағидаларға ерекше көңіл бөлу қажет:

- мәдени-тарихи, өркениеттілік мәніндегі, дін саласындағы Қазақстанның қазіргі саясаты мен қағидаларын басшылыққа алу;

- пәнді оқыту барысында қандай да бір діни бағыттарға артықшылықтар бермеу;

- жобаларды орындау үшін қажетті жағдайлар жасау;

- ақпарат, дін, рухани құндылықтар, мәдениет саласына қатысты заңдарды сақтау;

«Дінтану негіздері» курсы аясында алған білімдерін бекіту мақсатында ерекше маңызды болып табылатыны, оқушыларға қызықтыратын тақырыптары бойынша шығармашылық-жобалық жұмыстар болып табылады.

Осыған сәйкес бағдарламада көрсетілген жұмыстарды жүзеге асыруға уақыт бөлінген. Жобаларды орындау барысында оқушылардың белсенділіктерін қалыптастыру және әртүрлі бағыттарда оларға танымдық ізденістерін ұйымдастыруға ерекше көңіл бөлінген.

Төмендегі келтірілген оқу пәндерін оқыту барысында **пәнаралық байланысты** қолдану арқылы «Дінтану негіздері» курсы сабақтарында біртұтас ұғынуларын қалыптастыруға қол жеткізіледі:

«Қазақ тілі», «Орыс тілі» :

- дін және зайырлылық саласына қатысты терминдермен сөздік қорын байыту;

– басқа халықтардың рухани-мәдени және ұлттық мәдениеттері бастауларына ашықтық және құрметпен қарауға тәрбиелеу;

«Әдебиет»:

– діни қайраткерлердің қосымша көркем әдеби туындыларымен танысу, олардың еңбектерін заманауи рухани құндылықтар тұрғысында бағалау;

«Тарих»

– дін мен зайырлылықтың дамуы және таралуы, пайда болу үдерістерінің тарихи негіздемелері;

– қоғамдық қатынастарға тарихи талдау жасау арқылы қоғам мен адам өміріндегі дін рөлін ұғыну;

«География»:

– діннің тарихи – географиялық таралуы кеңістіктерін дұрыс анықтау;

4. Оқушылардың дайындықтарына қойылатын талаптар:

«Дінтану негіздері» курсының оқыту нәтижесінде оқушылар:

– ғылыми тұрғыдан алғанда негізгі діни терминдер мен құбылыстарды;
– әлемдік және дәстүрлі діндер тарихын;
– мемлекет, дін бірлестіктері және мәдениет арасындағы қарым-қатынас мәнін;

– Қазақстан Республикасы Ата Заңының ар-ождан еркіндігі туралы ережелерін және Қазақстан Республикасының «Дін туралы» Заңын;

– Әл-Фарабидің, Қожа Ахмет Иассаuidің, Абайдың, Шәкәрімнің Ыбырай Алтынсариннің мәдени-ағартушылық рухани мұраларын.

– Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың конфессияаралық келісімді, елдегі және халықаралық деңгейдегі тұрақтылықты сақтау жөніндегі саясатын;

– дәстүрлі діндер идеологиясы мен тәжірибесін экстремистік, террористік, теріс сипаттағы ұйымдардан айыра білуі, қауіптілігін біледі.

сонымен бірге оқушылар:

– ақпаратты сыни тұрғыда талдау, оны оқу барысында және әртүрлі қоғамдық құбылыстарды түсінуде қолдана білуді;

– экстремистік, террористік, теріс сипаттағы ағымдар мен ұйымдарды ажыратып, оларға қарсы тұра білуді;

– діни, рухани маңызды мәселелер бойынша әртүрлі ой-талқы жасау, пікір таластыра білуді;

– ғылыми, оқу әдебиеттерімен, электрондық дереккөздермен тиімді жұмыс істеуді;

– ізденіс шығармашылық жобаларын әзірлеп, оларды қорғай білуді меңгереді.

Мазмұны

1.	Түсінік хат	3
2.	Дінтану негіздері курсының білім мазмұнының ерекшелігі	4
3.	Оқу үдерісін ұйымдастыруға әдістемелік нұсқаулық	5
4.	«Оқушылардың дайындықтарына қойылатын талаптар	6

1. Пояснительная записка

Современная политика Казахстана направлена на укрепление уважения и толерантности между многочисленными этносами и религиями в стране, достижение согласия и дружбы между ними, на основе целостной системы духовно-нравственных ценностей.

Изюминкой становится очевидной, что влияние религиозных факторов - реальная сила во внутреннем процессе развития общества. В такой ситуации важное значение имеет воспитание молодого поколения на основе общечеловеческих духовно-нравственных ценностей, предотвращение влияния на молодое поколение страны деструктивных религиозных течений и опасных экстремистских групп. Это доказывает, что для сохранения взаимопонимания и межрелигиозного согласия в стране, укрепления государственности и дальнейшего развития патриотических чувств, необходимо приобщить молодое поколение к духовному богатству и историческому и культурному наследию отечественных мыслителей и традиционных религий.

По официальным данным, 75% населения Казахстана является мусульманами, 22% - православными, 3%- представителями других религиозных направлений.

Суть и значение курса «Основы религиоведения» состоят в принятии его как составляющего элемента обеспечения устойчивого развития общества и определения исторических, культурных и духовных ценностей каждого человека. Предмет «Основы религиоведения» является структурным компонентом социально-гуманитарных и обществоведческих знаний в системе среднего образования.

Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан №115 от 3 апреля 2013 года была переутверждена учебная программа факультативного курса «Основы религиоведения» для 9 класса общеобразовательной средней школы. Объем изучения курса составляет 1 час в неделю, 34 часа в год.

Считается обязательным ведение курса «Основы религиоведения» учителя истории или учителя прошедшие специальные курсы повышения квалификации.

Цель факультативного курса «Основы религиоведения» формирование у обучающихся на основе духовно-нравственных ценностей систему знаний и гуманистического мировоззрения.

Задачи обучения факультативного курса:

- 1) дать обучающимся системные знания о значении религии, ее истории и роли в обществе;
- 2) разъяснить учащимся познавательных, культурных и мировоззренческих значения религии.
- 3) воспитание толерантности;
- 4) развитие навыков критической оценки религиозной литературы, информации в СМИ;

5) показать межнациональное и межконфессиональное согласие Казахстана в ключе светскости, воспитывать у обучающихся чувство гражданской зрелости и ответственности;

6) разъяснять опасность идеологий религиозного радикализма и глобальных проявлений экстремизма, терроризма для человека, общества и национальной безопасности, воспитание чувства их невосприятости;

7) воспитание правовой грамотности, уважительного отношения правам и свободам граждан Казахстана

2. Особенности содержательной линии курса «Основы религиоведения»

В программе не ставится задача подробного описания истории религии, ее разветвлений, отдельных направлений и течений, а даются общие сведения. Учебный материал подобран из научной литературы, систематизирован и адаптирован к учебно-познавательным возможностям учащихся 9-го класса, применим в их повседневной жизни, изложен доступным научно-популярным языком.

В рамках освоения учебных материалов предложенных программой, предусмотрено установление принципов преемственности и межпредметной связи с предметами «История Казахстана», «Всемирная история», «Человек. Общество. Право», «История развития межэтнических отношений», «Казахская литература», «Искусство» и курсом «Абайтану».

Содержание курса «Основы религиоведения» направлено на реализацию следующих принципиальных положений:

- продвижение таких ценностей, как толерантность, истина, справедливость и доброта является основой мировых религии мирного сосуществования всех народов;

- экстремизм, терроризм и другие формы насилия не имеют ничего общего с истинным пониманием религии, являются угрозой для человеческой жизни и, соответственно, должны быть отвергнуты;

- образование и средства социального общения являются важными инструментами по развитию сотрудничества и продвижению духовных ценностей и культуры диалога с целью обеспечения мира;

- многообразие религиозных убеждений должно вести не к взаимному подозрению, дискриминации и унижению, а к взаимовосприятию и гармонии, демонстрирующей уникальность каждой религии и культуры.

В содержании предусмотрены творческие проекты организующие самостоятельную исследовательскую деятельность учащихся. При систематизированном, с необходимым и достаточным составом содержания предмета учащиеся смогут получить полноценное, необходимое в жизни знание о целях и особенностях религий и религиозных объединений, существующих на территории Республики Казахстан, цель и сущность политики Республики Казахстан по отношению к религии.

У учащихся должны сформироваться духовные ценности своего народа, но они должны иметь представление и о принципах, которые противоречат гуманистическому мировоззрению, общечеловеческим ценностям и толерантности.

Состав и содержание курса согласно ее программы должны соответствовать требованиям следующих дидактических принципов, которые должны выдерживаться и в организации учебного процесса:

- научная обоснованность и доступность;
- системность и преемственность;
- межпредметная и внутрипредметная связь;
- принцип природосообразности;
- дифференциация и индивидуализация;
- разноразноуровневость учебных заданий и др.

3. Методические рекомендации к организации учебного процесса

При организации учебного процесса по курсу «Основы религиоведения» важное значение имеют такие организационные формы как мини-конференция, дискуссия, круглый стол, защита малых проектов и др.

Проекты могут выполняться индивидуально или коллективно с использованием принципов педагогики сотрудничества. Их количество может быть достаточным для закрепления полученных знаний и включать следующие направления:

- анализ статей из газет, журналов, научно-популярных изданий по проблемам религии, подготовка устного и письменного сообщения по выбранной теме;
- определение различительных особенностей религии;
- определение общих концепций и единых платформ традиционных религий, формирование, умения их доказывать;
- анализ религиозной ситуации в Казахстане, в регионе;
- подготовка в пример конкретных жизненных ситуаций, подтверждающих наличие межрелигиозного согласия и толерантности.
- В процессе обучения особое внимание необходимо уделять следующим принципам:
 - руководствоваться современной политикой и принципами Казахстана в сфере религии, их культурно-исторической, цивилизационной сущностью;
 - исключить возможность наделяния какого-либо религиозного направления привилегиями в процессе изучения предмета;
 - создать необходимые условия для выполнения проектов;
 - соблюдать законы, регулирующие отношения в области культуры, духовности, религии, информации;

В целях закрепления полученных знаний особое значение в рамках курса «Основы религиоведения», имеет творческо-проектная работа учеников по интересующим их темам.

В соответствии с этим, в программе отводится время для осуществления указанной работы. В процессе выполнения проектов особое внимание уделяется организации познавательных изысканий учеников по различным направлениям и формированию у них учебной активности.

Формирование целостного восприятия на уроках курса «Основы религиоведения», достигается путем интеграционного использования **межпредметных знаний**, получаемых учащимися при изучении перечисленных далее учебных предметов:

«Казахский язык», «Русский язык» :

– обогащение словарного запаса учащихся терминами, относящимися к сфере светскости и религии;

– воспитание уважения и открытости к национальной культуре и духовно-культурным истокам других народов.

«Литература»:

– изучение дополнительной художественной литературы – произведений религиозных деятелей, осуществление оценки их работ с точки зрения современных духовных ценностей;

«История»

– историческое обоснование процесса зарождения, распространения и развития светскости и религии;

– осмысление роли религии в жизни человека и общества через исторический анализ общественных отношений;

«География»:

– правильное определение историко-географического пространства распространения религии.

4. Требования к уровню подготовки учащихся

В результате изучения курса «Основы религиоведения», **обучающиеся должны знать:**

– основные религиозные понятия и религиозные явления с научной точки зрения;

– историю мировых и традиционных религии;

– сущность отношений между государством, религиозными объединениями и культурой;

– Закон Республики Казахстан «О религиозной деятельности и религиозных объединениях»

– культурное и духовное наследие аль-Фараби, Ходжа Ахмет Йасауи, Абай, Ыбырай, Шакарим.

– политику Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева по укреплению межконфессионального согласия, сохранению общественной стабильности, проявлению уважительного отношения к истинным религиозным чувствам верующих в стране и мировом сообществе.

– особенности и опасность проявления нетрадиционных течений экстремистского и террористического характера;

Обучающиеся должны уметь:

- критически анализировать полученную информацию, использовать ее в познании и понимании различных общественных явлений;
- различать экстремистские, террористские организации и течения, уметь противодействовать их деятельности;
- владеть современной информационно-коммуникационной технологией;
- быть готовым к дискуссиям, обмену мнений по вопросам основ религии, духовного развития;
- эффективно работать с научной, учебной литературой и электронными источниками информации;
- готовить и презентовать результаты поисковых творческих проектов.

Содержание

1.	Пояснительная записка	8
2.	Особенности содержательные линии курса «Основы религиоведения»	9
3.	Методические рекомендации к организации учебного процесса.....	10
4.	Требования к уровню подготовки учащихся.....	11